

УДК 378.1:331.5

Т.Ю. Білоусько, канд. екон. наук. доц. (ДБТУ, Харків)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ

У світі відбувається бурхливий розвиток суспільства, яскравою ознакою якого є не лише перехід до індустрії 4.0 із поширенням цифрових технологій та розвитком креативних секторів економіки, а й стратегічним баченням індустрії 5.0, де акценти зміщуються з аспектів цифрових технологій на чинники сталого розвитку та циркулярного виробництва. Розуміння цього висуває нові вимоги до вищої освіти, яка є головною сферою формування людського капіталу з високим рівнем знань, сучасними професійними компетентностями, здатністю до постійного пошуку, навчання та інноваційної діяльності [1].

Оптимальний шлях розвитку системи вищої освіти повинен враховувати сучасний та перспективний розвиток економіки, здобутки науки, нові технології. Враховуючи той факт, що в Україні за останні десятиріччя відбувались негативні процеси деіндустріалізації та перехід до сировинної моделі економіки, які сьогодні посилені широкомасштабним військовим вторгненням, потрібно відмітити різкі диспропорції в структурі підготовки кадрів для виробництва, а саме, їх кількісне та якісне зниження.

Тому вважаємо, що для повоєнного відновлення країни потрібно вже сьогодні готувати (перекваліфіковувати) кадри, які матимуть всі необхідні компетентності, універсальні знання, мобільність, передовий досвід економічно розвинутих країн, бажання постійно підвищувати власну кваліфікацію, розумітимуть нагальні проблеми та шляхи їх вирішення.

Сьогодні Україна має розгалужену систему вищої освіти, яка постійно вдосконалюється та періодично зазнає реформ (як із позитивними, так й з негативними наслідками). Так, визначив пріоритетом євроінтеграцію, наша система вищої освіти у 2005 р. приєдналась до Болонського процесу, що був започаткований у 1999 р. 29 країнами Європейського союзу та мав на меті підвищення конкурентоспроможності фахівців на світовому ринку праці (подолання так званого "Європейського парадоксу", сутність якого полягала в тому, що світове лідерство Європи у виробництві інтелектуальних знань не зумовлювало лідерство економічних позицій в глобалізованому світі).

Саме тоді були розроблені «Лісабонська конвенція» (1997р.) та «Сорбоннська декларація» (1998 р.), складовою яких є Болонський процес, що втілює стратегічний напрямок розвитку Європи з метою створення загальноєвропейського простору вищої освіти та підвищення ефективності людського капіталу.

Серед головних ознак Болонського процесу – трирівнева система вищої освіти, застосування академічних кредитів, контроль за якістю вищої освіти, сприяння мобільності здобувачів, викладачів і науковців, створення єдиного європейського дослідницького простору.

На жаль, в нашій країні запровадження Болонського процесу стикається із багатьма проблемами, в результаті чого ми відмічаємо тенденцію до погіршення якості вищої освіти. Серед найбільш актуальних питань, що потребують негайного вирішення - недостатня співпраця між закладами освіти і ринком праці, низький рівень самостійності вітчизняних вишів, відсутність мобільності здобувачів (як студентів, так й викладачів та науковців). Окремо зазначимо проблему обрання здобувачами вибіркових дисциплін освітніх програм. Так, відповідно до Болонської процедури вибіркові компоненти вводяться на останніх курсах, тоді як в Україні - з першого курсу навчання, коли здобувач ще не може свідомо визначити, яка дисципліна потрібна йому для поглиблення фахових компетентностей. І це важливо враховувати при розробці освітніх програм у закладах вищої освіти.

Певні кроки в подоланні проблем вищої освіти вже зроблені – це й організація дуальної освіти, навчання впродовж життя, освіта для дорослих, підписання низки угод із університетами в інших країнах про обмін здобувачами, програми подвійних дипломів. При цьому вважаємо, що нам потрібно зберегти й кращі існуючі традиційні особливості вітчизняної вищої школи, які треба вдосконалювати та розвивати, а не повністю змінювати чи відмовлятися зовсім.

Вважаємо, що інтеграція в європейській простір вищої освіти та участь вітчизняних закладів вищої освіти у міжнародних освітніх програмах прискорить модернізацію системи вищої освіти України відповідно до європейських і світових стандартів, сприятиме розвитку людського капіталу країни та підвищенню ролі освіти в системі чинників повоєнного відновлення та економічного зростання України.

Інформаційні джерела

1. Білоусько, Т., Казановський, А., Могилевський, Р., Засунько, С., & Рудь, І. (2024). Вплив стратегії управління кадрами на прибутковість організації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 280–291. <https://doi.org/10.55643/fcactp.3.56.2024.4342>.